

*Сергєєва Д. Б.,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ДОКАЗОВЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОСТОВІРНОСТІ ВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань визначення доказового значення результатів поліграфних перевірок у кримінальному провадженні. Надано оцінку відповідності результатів поліграфних досліджень, що надаються сторонами до суду як доказ у кримінальному провадженні, критеріям належності, допустимості й достовірності.

Ключові слова: доказ у кримінальному провадженні, належність, допустимість, достовірність, поліграф, судова експертиза, експерт-поліграфолог.

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов определения доказательственного значения результатов полиграфных проверок в уголовном производстве. Сделан вывод на основании оценки соответствия результатов критериям относимости, допустимости и достоверности доказательств в уголовном производстве.

Ключевые слова: доказательство в уголовном производстве, относимость, допустимость, достоверность, полиграф, судебная экспертиза, эксперт-полиграфолог.

Інструментальна діагностика достовірності вербальної інформації використовується наразі в Україні у багатьох сферах суспільного життя – у роботі з персоналом, у процесі проведення службових розслідувань, в ході вирішення питань щодо надання допуску особі до певного виду інформації, у цивільному судочинстві й навіть у сфері приватного життя. Проходження перевірки з використанням поліграфа є на сьогодні досить дієвим способом забезпечити кандидату на відповідальну

посаду високий рівень довіри серед населення. Наразі послуги на вітчизняному ринку інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації надаються понад 300 фахівцями – поліграфологами. Посади спеціалістів – поліграфологів передбачені в комерційних банках і компаніях, страхових та консалтингових компаніях, кадрових агенціях тощо. Особливо важливого значення метод перевірки за допомогою поліграфа достовірності інформації, що повідомляється, набуває під час розслідуван-

ня кримінальних правопорушень. Така практика у багатьох зарубіжних країнах є поширеною.

Разом з тим системний аналіз судових рішень за 2007–2017 р.р. свідчить про неоднозначність вітчизняної судової практики у вирішенні питання, чи можуть результати інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації (поліграфних досліджень) бути доказами у кримінальному провадженні. Не має однозначності у вирішенні цього питання й у рішеннях судів апеляційної й касаційної інстанцій.

Наукові дослідження цього питання не є широко представленими у вітчизняній науці. Лише окремі науковці-процесуалісти та криміналісти, зокрема, О. Ю. Бусол, Д. В. Куценко, О. І. Моглях, М. А. Погорецький, А. О. Тодосієнко та ін. висловилися з цього питання, проте неоднозначно.

Мета дослідження – на підставі системного аналізу наукових положень кримінального процесу, криміналістики, даних інших наук, а також окремих теорій та вчень (теорії кримінальних процесуальних доказів і доказування, судової експертології та ін.) встановити можливість результатів інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації (результатів поліграфних досліджень) бути доказами у кримінальному провадженні.

Передусім зазначимо, що сфера кримінального судочинства послуговується результатами інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації переважно у випадках надзвичайної складності розслідування, відсутності реальних криміналістичних версій та необхідності отримання пошукової інформації для їх подальшого висунення, відсутності процесуальних доказів винуватості або невинуватості особи у інкримінованому їй кримінальному правопорушенні, а також відсутності реальної можливості у підозрюваного спростувати висунуту йому підозру та забезпечити захист від обвинувачення іншими

доказами тощо. Часто метод використовується у випадках, коли підтвердити або спростувати інформацію, що повідомляється свідком, потерпілим або підозрюваним іншим шляхом неможливо.

Результати аналізу наукових джерел, у яких висвітлювалися питання використання поліграфа у таких країнах, як США, Канада, Японія, Китай, Ізраїль, Польща та ін., переконливо доводять результативність інструментальної детекції вербальної інформації та достовірність її результатів. За умов використання валидних методик інструментальної детекції, а також емоційної яскравості події, обставини якої перевіряються та у якій особа, що перевіряється особисто приймала участь (або особисто бачила подію чи чула про неї від особи, яка приймала у ній участь), можливо точно встановити факт повідомлення людиною неправдивої інформації, що має значення для кримінального судочинства. Зважаючи на це, на наш погляд, є помилковою позиція ігнорування можливостей застосування поліграфа у розслідуванні кримінальних правопорушень в Україні.

Разом з тим точка зору окремих фахівців, які вважають, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не заперечує використання поліграфа у доказуванні, є дещо спрощеним розумінням окремих засад кримінального процесу в цілому та провадження окремих слідчих (розшукових) дій зокрема. Так, наприклад, у методичних рекомендаціях по використанню поліграфа в практиці розслідування злочинів, підготовлених фахівцями Національної академії внутрішніх справ, зазначається, що «... відсутність конкретної урегульованості використання поліграфа під час досудового розслідування у КПК України не забороняє застосовувати до цієї діяльності більш загальні норми закону... Спеціалісти поліграфа можуть і повинні залучатись до кримінального судочинства під час проведення слідчих (розшукових) дій. Як показує слідча практика, до таких дій відносяться експертиза, до-

пит, пред'явлення для впізнання, обшук, слідчий експеримент тощо...» [1, с. 29].

Окремі висловлювані позиції зазначених фахівців, на наш погляд, прямо суперечать чинному кримінальному процесуальному законодавству, яке, наприклад, чітко визначає виключний перелік технічних заходів, що можуть здійснюватися під час допиту (ч. 5 ст. 224 КПК України) [2].

Слід звернути увагу й на те, що проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій з порушенням чинного законодавства тягне за собою визнання отриманих сторонами кримінального провадження в процесі досудового розслідування доказів недоброякісними, що, у свою чергу, стає причиною закриття численної кількості кримінальних проваджень у зв'язку з не встановленістю достатніх доказів для доведення винуватості особи (п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК України [2]).

Закриття кримінальних проваджень за цієї підстави не дає можливості потерпілим реалізувати свої законні права та інтереси, зокрема, права на відновлення порушених злочином прав, свобод і законних інтересів, та не забезпечує реалізацію таких завдань кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу (ст. 2 КПК України [2]).

Саме тому важливим елементом виконання завдань кримінального провадження є отримання й використання при прийнятті процесуальних рішень, у тому числі й при ухваленні судових рішень, лише тих доказів, яким властиві такі внутрішні властивості, як належність, допустимість і достовірність (ст.ст. 85–90, ч. 1 ст. 94 КПК України). Тому, саме

через відповідність цим трьом найбільш важливим критеріям, або ж властивостям доказів у кримінальному провадженні спробуємо обґрунтувати можливість використання результатів інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації в якості доказів у кримінальному судочинстві.

Насамперед зазначимо, що не дивлячись на те, що проблемам властивостей доказів приділялася значна увага вітчизняних процесуалістів В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, Л.М. Лобойка, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, Л.Д. Удалової, М.Є. Шумили, та ін., окремі питання належності, допустимості та достовірності доказів у вітчизняній теорії кримінального процесу продовжують залишатися дискусійними, що потребує визначеності авторської позиції у цих питаннях у контексті предмету нашого дослідження.

Варто зазначити, що на необхідність відображення у визначенні поняття доказу його невід'ємних властивостей впродовж десятиліть зверталася увага багатьох вчених-процесуалістів. Проте лише у КПК України 2012 р., у окремих його нормах, а саме у ст. ст. 85, 86, вперше у вітчизняному кримінальному процесі сформульовано на рівні кримінального процесуального закону критерії визначення належності та допустимості доказів відповідно.

Належність результатів використання поліграфа як потенційних доказів є найменш дискусійною у зв'язку з тим, що нормативне визначення цієї властивості закріплене у ст. 85 КПК України, зокрема, належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

У визначенні доказів у кримінальному провадженні, закріпленому

у ч. 1 ст. 84 КПК України, також містить-ся вказівка на те, що фактичні дані, що становлять зміст доказу, встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

Належність доказу – це його придатність встановлювати обставини, що є предметом доказування, через логічний зв'язок між отриманими фактичними даними і тим, що потрібно доказувати. Тільки визначивши, які факти необхідно встановити, можна вирішити питання про належність конкретних доказів, тобто їх придатність вирішувати конкретне завдання із доказування тієї чи іншої обставини. Іншими словами, обставини, що підлягають доказуванню та встановленню у кримінальному провадженні, є критеріями належності доказів [3, с. 236].

Оскільки різні суб'єкти доказування висувають різні версії події, що розслідується, то й оцінка ними доказу як належного може бути протилежно різною. Отже, вирішення питання про належність доказу, з одного боку, ґрунтується на положеннях законодавства, зокрема ст. ст. 85, 91 КПК України, з іншого, – на особистому сприйнятті особи – суб'єкта доказування, на його уявленні про логічний зв'язок фактичних даних, що становлять зміст доказу та обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, передбачених ст. 91 КПК України. Не дивлячись на чіткість формування положення належності доказу у кримінальному процесуальному провадженні, у правозастосовній практиці зустрічаються випадки, коли сторони намагаються до кримінального провадження залучати докази, у тому числі й отримані з використанням інструментальної діагностики (поліграфу), які не відповідають такій його вимозі як належність [4].

Найпроблемнішим є питання використання результатів інструментальної діагностики достовірності вербальної

інформації для отримання потенційного доказу у кримінальному провадженні, який би відповідав такому його критерію, як допустимість.

Вимога допустимості доказу логічно випливає з положень Конституції України, а саме ч. 3 ст. 62, в якій зазначено, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях [5]. Така ж позиція відображена і в ч. 3 ст. 17 КПК України [2], яка визначає презумпцію невинуватості та забезпечення доведеності вини як загальні принципи кримінального судочинства. Необхідно зауважити, що КПК України регламентує правила допустимості доказів у кримінальному провадженні як у позитивній формі, тобто закріплює, що доказ визнається допустимим, якщо він отриманий в порядку, встановленому КПК та у негативній формі, тобто визначає випадки недопустимості доказів (ст. ст. 87–89 КПК України).

«Допустимість» буквально означає дозвіл, надання можливості будь-кому брати участь у чому-небудь або використовувати який-небудь засіб для чогось [6, с. 149–150]; допустимий – той, який можна допустити, дозволити; можливий, дозволений [7, с. 375].

У науці кримінального процесу висловлюються різні точки зору, що стосуються поняття допустимості доказів. Шляхом їх аналізу та узагальнення можна зробити висновок про те, що окремі вчені у визначенні поняття допустимості доказів підкреслюють його можливість служити засобом доказування обставин, що мають значення для правильного вирішення кримінальної справи, в результаті його відповідності вимогам кримінально-процесуального закону [8, с. 26]; його здатність як джерела відомостей про факт бути засобом встановлення цього факту [9, с. 392]; можливість його використання в кримінальному процесі для вирішення всіх питань, які виникають під час провадження у справі і при вирішенні справи по суті [10, с. 3]; мож-

ливість (дозволяння) використання доказів в процесі доведення обставин, що мають значення для правильного вирішення справи [11, с. 6]; їх придатність для використання в процесі доказування [12, с. 7] і т.п.

Допустимість доказів слід визначати як процесуальний інститут, сутність якого полягає в тому, що належні фактичні дані повинні бути отримані з встановленого законом джерела, уповноваженим на це суб'єктом кримінального процесу (слідчим або судом) і закріплені способом, зазначеним в кримінально-процесуальному законі.

Зміст допустимості як властивості кримінально-процесуального доказу складається з чотирьох правил (умов, критеріїв): а) належний суб'єкт отримання фактичних даних, б) належне джерело фактичних даних; в) належна процесуальна дія, г) дотримання процесуального порядку її проведення (якщо такий встановлено КПК). Відзначимо, що викладені умови (критерії, правила) допустимості доказів з незначними відмінностями і різним ступенем деталізації визнаються більшістю вчених, які висловлюються з цього приводу.

Для того, щоб надати відповідь на питання, чи можуть результати використання інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації відповідати вимозі допустимості як потенційного доказу у кримінальному провадженні, необхідно насамперед встановити, у якому процесуальному джерелі такі результати можуть бути закріплені для подальшого використання у кримінальному судочинстві.

Системний аналіз судових рішень у кримінальних провадженнях (за 2007–2017 р.р.), в обґрунтуванні яких бралися до уваги результати поліграфічних досліджень, свідчить про те, що у переважній більшості випадків такі дослідження оформлюються у процесуальній формі висновку експерта. Для його отримання у відповідних кримінальних провадженнях проводилися «судова психофізіо-

логічна експертиза із застосуванням поліграфа» [13], «судово-психологічно-фізіологічна експертиза з використанням поліграфа» [14], «психофізіологічне дослідження із застосуванням апарату поліграфа» [15], «психофізіологічне дослідження правдивості показів» [16], «психофізіологічна експертиза достовірності показань» [17] тощо.

У переважній більшості випадків поліграфолог, який проводив відповідне дослідження, підписував свій висновок як «експерт», «експерт-поліграфолог» тощо.

На наш погляд, хибній практиці отождошення поняття «судового експерта», «експерта-поліграфолога» й спеціаліста – поліграфолога певною мірою сприяє той факт, що наказом Держспоживстандарту № 327 від 20.07.2010 до Національного класифікатору України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» під кодом 2144.2 внесено професію «експерт-поліграфолог» [18]. Зважаючи на це, окремими фахівцями робиться хибний висновок про те, що вони мають право брати участь у кримінальному судочинстві у якості саме експерта (ст. 69 КПК України) та складати висновок експерта, що буде мати доказове значення у кримінальному провадженні.

Судовій практиці відомі лише поодинокі випадки, у яких поліграфолог, усвідомлюючи, що він не є судовим експертом, оскільки не має відповідної атестації та не внесений до Реєстру атестованих судових експертів Міністерства юстиції України [19], складає за результатами відповідних досліджень довідку спеціаліста [20], яка може визнаватися судом документом – доказом у кримінальному провадженні.

Також, правомірним є, на наш погляд, визнання в якості доказу у кримінальному провадженні показань допитаного в судовому засіданні в якості свідка поліграфолога, який проводив відповідні дослідження в ході розслідування [21].

Аналіз вітчизняного законодавства свідчить про те, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеці-

алізовані установи (науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України). Виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз.

Разом з тим допустимим для проведення деяких видів експертиз, які не здійснюються виключно державними спеціалізованими установами, є залучення крім судових експертів також інших фахівців з відповідних галузей знань (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про судову експертизу») [22]. Такі фахівці не є судовими експертами та не включені до відповідного Реєстру атестованих судових експертів. Таким фахівцем, що залучається, може бути й експерт – поліграфолог, що набуває процесуального статусу експерта у кримінальному провадженні (ст. 69 КПК України).

Однак, визначальним для встановлення допустимості такого виду доказу, як висновок експерта, в якому процесуально закріплюються результати інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації, що повідомляється, на наш погляд, є не стільки процесуальний статус поліграфолога у кримінальному провадженні, скільки певні науково-методичні аспекти його діяльності у кримінальному провадженні. Так, судовою експертизою у кримінальному провадженні може бути не будь-яке дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, а дослідження, методика проведення якого є науково обґрунтованою, валідною та відповідає іншим, встановленим відповідною га-

лузью знань критеріям. Саме такі методики проведення судових експертиз відповідно до Закону України «Про судову експертизу» підлягають атестації та державній реєстрації в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України (крім судово-медичних та судово-психіатричних) [22]. Перелік судових експертиз, їх основні завдання та орієнтовний перелік вирішуваних питань міститься у Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами і доповненнями) [23]. У пункті 6.8. Розділу IV «Психологічна експертиза» вказаних Рекомендацій зазначено, що з метою отримання орієнтувальної інформації можуть проводитися опитування із застосуванням спеціального технічного засобу – комп'ютерного поліграфа. Також визначений предмет такого опитування – отримання орієнтувальної інформації щодо: ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації; повноти наданої опитуваною особою інформації; джерела отриманої опитуваною особою інформації та ін. [23]. Таким положенням законодавець визначив можливою лише участь поліграфолога у проведенні судово-психологічної експертизи, яка проводиться відповідно не ним особисто, а судовим експертом – психологом. Жодних інших видів досліджень та судових експертиз, у тому числі й тих, що б могли проводитися поліграфологом самостійно, Рекомендації не містять.

На наш погляд, саме відсутність атестованих та зареєстрованих належним чином методик поліграфічних досліджень [24] є причиною відсутності єдиної термінології у позначеннях так званих судових експертиз, що проводяться у кримінальних провадженнях поліграфологами, та є однією з головних причин, з якої висновок експерта, складений як результат інструментальної діагностики достовірності вербальної

інформації, що повідомляється, є недопустимим доказом у кримінальному провадженні.

Так, наприклад, обґрунтовано суд не взяв до уваги як допустимий доказ висновок психофізіологічної експертизи достовірності показань, вказавши серед інших причин таку: «Висновки психофізіологічного дослідження не можуть бути взяті до уваги, позаяк ними визначається *достовірність показань* (вид. нами – Д.С.) підозрюваного у вбивстві ОСОБА_1, що є предметом оцінки слідчого або суду, але аж ніяк не психофізіологічної експертизи» [17]. Таким чином, відсутність єдиних науково-методичних засад проведення інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації, що повідомляється, призводить до грубих правових помилок, яких припускаються як поліграфологи у своїй самостійній експертній діяльності, так і особи, які залучають їх до кримінального провадження, та як наслідок – до дискредитації застосування поліграфа як методу дослідження.

Наприкінці зазначимо, що певний час популярними були пропозиції вчених щодо наведення у КПК вичерпного переліку технічних засобів, використання яких є допустимим у кримінальному провадженні та до кожного із таких засобів визначити особливості їх застосування. З одного боку, можна погодитися з аргументацією М.В. Салтевського, який зазначав: «Якщо засоби діяльності слідчого законні і законна технологія їх застосування, то матеріали таких технологій повинні мати статус доказів, а не статус матеріалів, які на даний час є тільки додатками до протоколів» [25, с. 54]. Але уявімо собі такий КПК або інший закон, в якому наведений виключний перелік науково-технічних засобів та особливості їх застосування. Чи можна взагалі сформувати виключний перелік науково-технічних засобів? Напевно, ні. Саме тому криміналістами розробляються та постійно удосконалюються критерії допустимості науково-техніч-

них засобів, до яких ми відносимо законність у сенсі того, що їх використання не суперечить чинному законодавству, а також їх науковість, безпечність, етичність та інші.

Відповідність поліграфа як науково-технічного пристрою цим критеріям є предметом полеміки вчених та практиків й донині, проте, на наш погляд, поліграф відповідає всім необхідним критеріям: його використання хоча й прямо не передбачено КПК України, проте й не суперечить його положенням (за окремими виключеннями, коли в нормі закону чітко вказані науково-технічні засоби, що застосовуються під час проведення відповідної процесуальної дії), застосування поліграфа базується на положеннях відповідних наук, тобто відповідає критерію науковості, є безпечним для особи, що проходить тестування та не суперечить критерію етичності.

Наразі результати використання поліграфа у досудовому розслідуванні можуть мати доказове значення лише документу та показань поліграфолога в якості свідка за умов відповідності їх встановленим вимогам.

Для використання результатів використання поліграфа у виді такого доказу, як висновок експерта, необхідно внести відповідні зміни й доповнення до закону України «Про судову експертизу», до Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, а головне – зареєструвати загальноприйняті, апробовані світовою практикою методики інструментальної діагностики достовірності вербальної інформації в Реєстрі методик проведення судових експертиз Міністерства Юстиції України.

Достовірність доказу як його необхідна властивість була предметом наукових пошуків багатьох вчених-процесуалістів та практиків, що досліджували ті чи інші аспекти теорії доказів.

Термін «достовірний» тлумачиться в українській мові як такий, що не викликає сумніву, цілком вірний, точний [7, с. 388] та, на наш погляд, є синонімом прикметника «вірогідний» – який не викликає сумніву; достовірний [26, с. 681].

Категорія «достовірність доказу» у кримінальному процесі є суб'єктивною, про що справедливо зазначається в наукових джерелах [27, с. 47; 28, с. 81–88]. Достовірним є завжди факт навколишньої дійсності, оскільки він – реальність; фактичні ж дані, тобто дані про цей факт, покладені в основу доказу, повинні бути вірогідними для особи, що здійснює процес доказування. Вірогідність – це суб'єктивна впевненість особи, яка оцінює докази, в існуванні чи відсутності певних фактів. Це означає, що, якщо для слідчого отриманий ним доказ є достовірною категорією, то для суду він може мати лише ймовірний характер. Кримінально-процесуальні докази, що є достовірними для слідчого та прокурора, можуть такими не бути для суду першої інстанції, а ті, що визнані судом першої інстанції достовірними знаннями, можуть такими не бути для суду вищої інстанції. З цього приводу у ч. 2 ст. 94 КПК України вказується, що жоден доказ не має наперед встановленої сили. Таке правило щодо оцінки доказів встановлено і в кримінально-процесуальних законах інших країн.

Визначення суб'єктом достовірності доказу, сутність цієї внутрішньої властивості доказів та інші, пов'язані з нею питання, досліджувалася нами раніше. Щодо достовірності результатів поліграфних досліджень, то на наш погляд, оцінка цієї властивості залежить від ба-

гатьох факторів, таких як: технічні дані апаратного комплексу (поліграфа), методи, за якими проводилося тестування, професійний досвід поліграфолога, дотримання ним методик дослідження та інші.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що результати поліграфних досліджень, які оцінюються суб'єктом доказування, можуть бути достовірними, тобто такими, що відповідають дійсності, проте бути неналежними у кримінальному провадженні, в якому вони встановлені. Недопустимі докази також не завжди містять недостовірні відомості про обставини, встановлювати які вони повинні. Проте лише за наявності всіх необхідних і передбачених законом (ч. 1 ст. 94 КПК України) властивостей – належності, допустимості й достовірності можна говорити про наявність кримінально-процесуального доказу у провадженні. На сьогодні джерелом такого доказу може бути лише документ або показання поліграфолога у процесуальному статусі свідка, що проводив поліграфні дослідження. Відсутність атестованих та зареєстрованих належним чином методик поліграфних досліджень у Реєстрі методик проведення судових експертиз Міністерства юстиції України є головною причиною того, судові експертизи, виконані поліграфологами (окрім випадку залучення поліграфолога до проведення психологічної експертизи), не є допустимими доказами у вітчизняному кримінальному процесі.

Проблеми розробки таких методик є предметом окремого наукового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Психологічні дослідження з використанням поліграфа в практиці розслідування злочинів: метод. рек. / Мотлях О. І., Костюк В. Л., Куценко Д. В. – К.: Освіта України, 2016. – 73 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Сергєєва Д. Б. Належність доказів за новим КПК України / Д. Б. Сергєєва // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2013. – № 3 (31). – С. 234–239.
4. Кримінальне провадження № 12015480350008742. – Архів Апеляційного суду м. Києва.

5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Ожегов С. И. Словарь русского языка / 2-е изд. – М., 1952. – 843 с.
7. Словник української мови в 11 томах. – Київ: «Наукова думка», 1970. – 1980. – Т. 2. – 934 с.
8. Зажицкий В. О допустимости доказательств / В. Зажицкий // Российская юстиция. – 1999. – № 3. – С. 26–30.
9. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / М. С. Строгович. – М., 1968. – Т. 1. – 470 с.
10. Ляхов Ю. А. Допустимость доказательств в российском уголовном процессе / Ю. А. Ляхов. – М., 1999. – 80 с.
11. Золотых В. В. Проверка допустимости доказательств в уголовном процессе / В. В. Золотых. – Ростов-на-Дону: «Феникс», 1999. – 288 с.
12. Некрасов С. В. Юридическая сила доказательств в уголовном судопроизводстве / С. В. Некрасов. – М.: Издательство «Экзамен», 2004. – 128 с.
13. Кримінальне провадження № 1/1312/45/12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29040648>.
14. Кримінальне провадження № 1/759/79/13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32703632>.
15. Кримінальне провадження № 1/1109/424/12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28493889>.
16. Кримінальне провадження № 1–24/11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20748655>.
17. Кримінальне провадження № 5–2095км15. – Архів Вінницького міського суду Вінницької області.
18. Класифікатор професій ДК 003:2010 (чинний) станом на 26.10.2016 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhgalter911.com/uk/spravochniki/klassifikatory/statisticheskie-klassifikatory/klasifikator-profesiy-kp-950586.html>.
19. Реєстр атестованих судових експертів: Міністерство юстиції України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rase.minjust.gov.ua>.
20. Кримінальне провадження №№ 1/359/21/2013: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33811611>.
21. Кримінальне провадження № 1/666/77/13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/32237353>.
22. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 28. – Ст. 232.
23. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затв. Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0001-13/paran14#n14&test=XNLMf5x.qwJgMFTwZi7wW4xGHI4D6s80msh8Ie6>.
24. Реєстр методик проведення судових експертиз: Міністерство юстиції України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tmpse.minjust.gov.ua/>
25. Салтєвський М. В. Про поняття доказів у новому кримінально-процесуальному законодавстві / М. В. Салтєвський // Право України. – 1996. – № 1. – С. 52–54.
26. Словник української мови: в 11 томах. – Том 1, 1970. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/viroghidnyj>
27. Карнеева Л. М. Доказательства в советском уголовном процессе: Учеб. пособие / Л. М. Карнеева. – Волгоград, 1988. – 68 с.
28. Погорецький М. А. Імовірність і вірогідність: філософсько-правовий аспект / М. А. Погорецький // Науковий вісник НА СБУ. – № 20. – С. 81–88.

Sergeeva D. Value of evidence of the results of instrumental diagnostics of authenticity of verbal information in criminal process of Ukraine

The paper is devoted to the research of problematic issues of determining the probative value of the results of polygraph examinations in criminal proceedings. An assessment of the conformity of the results of polygraph examinations provided by the parties to the court as evidence in criminal proceedings, must respond membership criteria, admissibility and authenticity is given.

The systemic analysis of court decisions in recent years shows the ambiguity of domestic court practice in deciding whether the results of instrumental diagnostics of verbal information (polygraph

examinations) can be evidence in criminal proceedings. There is no unambiguous decision in this issue in decisions of courts of appellate and cassation instances.

It has been established that in spite of the clarity of the wording of the status of affiliation of evidence in criminal proceedings, in practice of law enforcement, when parties are trying to bring evidence in the criminal proceedings, including obtained using instrumental diagnostics (polygraph), which do not meet requirement of affiliation.

It has been established that the absence of certified and properly documented polygraph research methods results in the absence of a single terminology in the notation of so-called forensic examinations carried out in criminal proceedings by polygraph examiners, and it is one of the main reasons why an expert's conclusion drawn as a result of an instrumental diagnosis of verbal information, which is reported, is inadmissible in criminal proceedings. At present, the results of the use of the polygraph in the pre-trial investigation may have the proof of only the document and the testimony of a witness, subject to established requirements in legislation.

The reliability of the results of polygraph research depends on many factors, such as: technical data of the hardware complex (polygraph), the methods by which the testing is carried out, the professional experience of the polygraph examiner, the observance of the research methods, and others.

Keywords: *evidence in criminal proceedings, relativity, admissibility, reliability, polygraph, forensic examination, expert polygraph examiner.*

Стаття надійшла до редакції журналу 12.04.2017 р.